

Львівська національна музична академія імені М.В. Лисенка
Кафедра оперної підготовки

”ПОГОДЖУЮ”

Гарант освітньо-професійної програми,
декан факультету музикознавства,
композиції, вокалу та диригування, доцент

 Я. ОЛЕКСІВ

25 червня 2021 року

”ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-педагогічної
та навчальної роботи, професор

 М. КУШНІР

25 червня 2021 року

”ПОГОДЖУЮ”

Декан факультету музикознавства,
композиції, вокалу та диригування, доцент

 Я. ОЛЕКСІВ

25 червня 2021 року

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
„КУЛЬТУРА МОВИ”**

Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський)
Ступінь вищої освіти	Бакалавр
Галузь знань	02 Культура і мистецтво
Спеціальність	025 Музичне мистецтво
Освітньо-професійна програма	Музичне мистецтво
Профілізація	Академічний спів
Статус	Обов'язкова компонента циклу дисциплін фахової професійно-практичної підготовки ОК 3.7.12
Загальний обсяг	2 кредити ЄКТС (60 годин)
Форма підсумкового контролю	Залік (2)
Термін викладання	2 семестр
Факультет	Музикознавства, композиції, вокалу та диригування
Форма навчання	денна

Львів – 2021

Робоча програма навчальної дисципліни „Культура мови” з галузі знань 02 Культура і мистецтво зі спеціальності 025 Музичне мистецтво оновлена відповідно до освітньо-професійної програми «Музичне мистецтво» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, затвердженої Вченою Радою ЛНМА імені М. В. Лисенка «26» травня 2021 року (Протокол № 1)

Розробник:

Козак Богдан Миколайович – професор, академік НАМУ

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри *Оперної підготовки*
21 червня 2021 р., протокол № 6

1. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою вивчення нормативної дисципліни «Культура мови» є ознайомити студентів з нормами усного літературного мовлення української мови, орфоепічними та акцентуаційними правилами вимови; засобами милозвучності та евфонії української мови, підвищити загальний рівень культури мовлення та спілкування. Цілі вивчення дисципліни сформувані у студентів чітке розуміння основних мовних норм літературної української мови; ознайомити студентів із орфоепічними та акцентуаційними нормами сучасної української літературної мови; добитися розуміння відмінностей між літературною і діалектною вимовою; навчити шукати потрібну інформацію у словниках і довідниках різного типу.

Мета і завдання дисципліни: привити студентам навички правильної української літературної фонетичної вимови та її застосування у співі; ознайомити студентів з фонетичною транскрипцією та умінням користуватися нею у практичній роботі над вокальними творами.

Практичні заняття з дисципліни «Культура мови» мають на меті виправити неправильну вимову студента у виконанні вокальних творів (на вибір). Прослуховування і виправлення помилок відбувається під час занять в індивідуальному порядку. У такий спосіб здійснюється контроль над матеріалом, що вивчається теоретично і практичне його засвоєння під час виконання твору.

2. КОМПЕТЕНТНОСТІ, ЯКИМИ ПОВИНЕН ОВОЛОДІТИ ЗДОБУВАЧ

2.1 Загальні компетентності (ЗК)	
ЗК 1	Здатність до спілкування державною мовою як усно, так і письмово
ЗК 2	Здатність розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
ЗК 3	Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
ЗК 4	Здатність до розв'язання проблем.
ЗК 5	Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
ЗК 6	Здатність до міжособистісної взаємодії.
ЗК 7	Здатність до критики та самокритики.
ЗК 8	Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
ЗК 9	Здатність до шанобливого й дбайливого ставлення до історичної спадщини і культурних традицій.
ЗК 10	Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
ЗК 11	Здатність володіти іноземною мовою.
ЗК 12	Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.
ЗК 13	Здатність працювати самостійно, виявляти ініціативу та лідерські якості.

Розподіл годин та кредитів по курсах та семестрах

КУРС	СЕМЕСТРИ	Кількість кредитів ECTS	Кількість годин					
			Загальний обсяг	Аудиторних			Самостійна робота	
				Всього	у тому числі:			
					лекційні	індивідуальні		практичні
II	2	2	60	30			30	30

5. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

		Модуль	Кількість годин
		Змістовий модуль 1. <i>Мовний апарат і його робота</i>	
1	Тема 1.	Мова як духовний скарб українського народу Мова як засіб спілкування і формотворчий елемент нації та її духовності. Високий професіоналізм співака – це не лише добрий голос, його технічна вправність, а й володіння нормами української літературної вимови під час співу.	2
2	Тема 2	Голос як результат психофізичної дії, людської свідомості і тіла. В основі мовлення і співу лежить закон мотивації. Цей закон породжує емоційний енергетичний імпульс, що пробігає в тілі і результатом якого є звук: мовленнєвий або вокальний. Його виникнення це результат психофізичної дії закоріненої у підсвідомості.	2
3	Тема 3	Голос і його властивості (висота, довгота, сила, тембр). Свідоме розуміння властивостей вокального голосу, природа його творення забезпечує студенту-вокалісту професійне відношення до норм співу під час репетицій і виступу на сцені.	2
4	Тема 4	Мовний апарат і його робота. Артикуляція. Анатомія та фізіологія мовного апарату. Гігієна мовного апарату. Артикуляційні вправи та методика роботи над вправами. Артикуляційні вправи та дія.	2
5	Тема 5	Наголос в українській мові та його можливі зміни в вокальній партитурі (пісні, романсу, арії)	2
		Змістовий модуль 2. <i>Норми української літературної вимови голосних та приголосних фонем</i>	
6	Тема 6	Поняття фонем в українській мові. Фонетична транскрипція, вимоги до неї.	4

7	Тема 7	Вокалізм української мови. Класифікація голосних. Характеристика голосних [є], [и], [і], [о], [у], [а]. Вимова ненаголошених [є], [и], [о].	4
8	Тема 8	Класифікація приголосних: а) за місцем творення; б) за способом утворення (за ступенем розкриття мовних органів).	2
9	Тема 9	Закон зростаючої звучності. Тенденція до оминання складних для вимови груп приголосних. Спрощення в групах приголосних.	2
10	Тема 10	Вимова дзвінких приголосних української мови	2
11	Тема 11	Вимова змичнощілинних (африкат) ц, ч, дж, дз . Вимова нескладового в .	2
12	Тема 12	Вимова шиплячих перед зубними с, ц .	2
13	Тема 13	Вимова окремих груп приголосних. Вимова слів іншомовного походження.	2
		Всього годин	30

Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Поняття діалект та літературна мова	2
2.	Поняття мотивації. В основі мовлення і співу лежить закон мотивації.	2
3.	Властивості вокального голосу	2
4.	Артикуляційні вправи та дія	4
5.	Вправи на вимову голосних. Вимова ненаголошених [є], [и], [о].	4
6.	Вправи на вимову дзвінких приголосних української мови	2
	Поточний контроль	2
7	Вправи на вимову змичнощілинних (африкат) ц, ч, дж, дз . Вимова нескладового в .	4
8	Вправи на вимову шиплячих перед зубними с, ц .	4
9	Вправи на вимову окремих груп приголосних. Вимова слів іншомовного походження.	2
	Підсумковий контроль (залік)	2
	Всього	30

Під час курсу студенти мають виконати ряд індивідуальних завдань в межах окремих тем, одні з яких обов'язкові до виконання, інші на вибір.

Так, обов'язковими є такі індивідуальні завдання

1. Текст до вокальних творів, які виконує студент опрацювати згідно фонетичних норм української мови і записати у фонетичній транскрипції.

2. Вивчити на пам'ять (на особистий вибір студента) поезію Тараса Шевченка і на практичному занятті проаналізувати, звертаючи увагу на дикцію, фонетичну вимову, розкриття ідейно-художнього змісту.

6. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАТЬ СТУДЕНТІВ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Оцінка роботи студента складається із сумарного результату оцінювання різних видів навчальної роботи протягом певного часу. До видів навчальної роботи відносяться форми активної та пасивної діяльності студента. Відповідно, розроблена ієрархічна система, в якій пасивні форми оцінюються на порядок нижче аніж активні. До пасивних форми включають відвідування лекцій та ведення конспекту, конспектування обов'язкової літератури, виконання самостійної роботи, відвідування фольклорних мистецьких і наукових заходів тощо. Активні форми роботи вимагають виявлення студентом власних здібностей, вмінь, ініціативи, логічного та креативного мислення і т.д. Це виступи на семінарських заняттях, підготовка та захист наукових рефератів, виступи на конференціях і т.д.

При розробці шкали оцінювання видів навчальної діяльності враховано всі види аудиторної та поза аудиторної роботи, що відповідає загальним положенням вищих навчальних закладів, а також враховано специфіку роботи кафедри музичного фольклору. Таким чином до основних нормативних форм роботи додається виконання молоддю науково-пошукових досліджень, а саме: опрацювання спеціалізованої літератури, підготування рефератів та виступи з доповідями на студентських конференціях.

Шкала оцінювання видів навчальної діяльності

Вид навчальної роботи	стаціонар	
	Оціночні бали (за об'єм роботи)	Всього
2 семестр		100

<i>поточний контроль</i>		50
Відвідування лекцій		5
Конспектування обов'язкової літератури	1 x 10	10
Конспектування додаткової літератури	1 x 10	10
Написання тестів	5 x 2	10
Підготовка наукового реферату і його захист	15 x 1	15
<i>підсумковий контроль (залік)</i>		50
Відповіді на запитання:		
а) Вичерпні відповіді на три запитання		40
б) неповні відповіді на три запитання		20
в) відповідь на два запитання		20
г) відповідь на одне запитання		15
Відповідь на додаткове запитання		5

Сумарна шкала оцінювання здобувача з навчальної дисципліни

СУМА БАЛІВ ЗА ВСІ ВИДИ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	ОЦІНКА ECTS	ОЦІНКА ЗА НАЦІОНАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ
90-100	A	відмінно
82-89	B	добре
74-81	C	
64-73	D	
60-63	E	задовільно
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Шкала оцінювання здобувача з семестрового екзамену та поточного контролю

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для заліку (диференційованого) та екзамену
45-50	A	відмінно
41-44	B	добре
37-40	C	
32-36	D	
30-31	E	задовільно
18-29	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0-17	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

7. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

1. Пояснювально-ілюстративний.
2. Репродуктивний.
3. Метод проблемного викладення.
4. Частково-пошуковий, або евристичний.
5. Дослідницький

8. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

1. **Попередній контроль** спрямований на виявлення знань, умінь і навичок студентів з творів, які будуть вивчатися.
2. **Поточний контроль** здійснюється під час практичних занять з метою перевірки засвоєння попереднього матеріалу і виявлення проблем опанування тими чи іншими навичками.
3. **Тематичний контроль** здійснюється періодично, після вивчення нової теми чи нового розділу і має на меті систематизацію знань та умінь студентів.
4. **Підсумковий контроль** проводиться в кінці семестру.

9. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна

1. Антисуржик: Вчимося ввічливо поводитись і правильно говорити. Посібник / За заг. ред. О.Сербенської. – Львів, 1994.
2. Антоненко-Давидович Б. Як ми говоримо. – 4-е вид., перер. і доп. – К.,1997.
3. Бабич Н.Д. Основи культури мовлення. – Львів, 1990.
4. Базилик Б. Орфоепія в співі, навчальний посібник. – Львів, 2001.
5. Жовтобрюх.М.А. Основа і принципи української літературної вимови //УМЛШ.–1976.–№6.
6. Микиша М.В. Практичні основи вокального мистецтва.— К.: Муз. Україна, 1971.
7. Мишуга О. Спогади. Матеріали. Листи.— К.: Муз. Україна, 1971.
8. Ревуцький Д. Живе слово. – Львів, 2001.
9. Ревуцький Дмитро. Живе слово. Теорія виразного читання для школи. – Львів, 2001.
- 10.Сербенська О. Основи мовотворчості журналіста в інтерпретації Івана Франка. – Львів, 1993
- 11.Тоцька Н.І. Сучасна українська літературна мова. Фонетика, орфоепія, графіка, орфографія. – К., 1981.
- 12.Тоцька Н.І. До питання про артикуляційну та акустичну класифікацію голосних української мови // Мовознавство. – 1976. – № 6.

Додаткова

1. Коструба П. П. Основні поняття фонології // Українська мова і література школі. – 1965. – № 7. – С. 21 – 25.

2. Коструба П. П. Про систему приголосних фонем сучасної української літературної мови // Питання українського мовознавства. Кн. 5. – Львів, 1962.–С. 112–121.
3. Коструба П. П. Фонетика сучасної української літературної мови. Ч. I. – Львів, 1963.
4. Коструба П.П. Фонетика, фонологія і морфонологія (їх предмет і місце в науці про мову) // Методологічні питання мовознавства. – К.,1966.– С. 94–103.
5. Курс сучасної української літературної мови. Т.І. / За ред. Л. А. Булаховського. – К., 1951.
6. Наконечний М.Ф. Про культуру вимови // УМЛШ. – 1967. – №5.
7. Петличний І. З. До питання про систему голосних фонем у сучасній українській літературній мові // Питання українського мовознавства. Кн. 1.–Львів, 1956.–С. 15–20.
8. Прокопова Л. І. Приголосні фонемі сучасної української літературної мови. Експериментально–фонетичне дослідження. – К., 1958.
9. Радевич-Винницький І. Етикет і культура спілкування. – Львів, 2001.
10. Ревуцький Дмитро. Живе слово. Теорія виразного читання для школи. – Львів, 2001.
11. Сучасна українська літературна мова. / За ред. А.П.Гриценка. – К.,1997.
12. Сучасна українська літературна мова. / За ред. М. Я. Плющ. – К., 1994.– С. 16–115.
13. Сучасна українська літературна мова. Вступ. Фонетика. / За ред. І. К. Білодіда. – К., 1969.
14. Тимошенко П.Д. Залежність між фонетичними та лексичними явищами в українській мові // УМЛШ. – 1965. – №9
15. Тоцька Н.І. Голосні фонемі української літературної мови. – К., 1973.
16. Тоцька Н.І. До питання про артикуляційну та акустичну класифікацію голосних української мови // Мовознавство. – 1976. – № 6.
17. Шерех Юрій. Пороги і Запоріжжя (Література. Мистецтво. Ідеології). Харків,, 1998. – Т.3. «Так нас навчали правильних проізношень». Триптих про мову. – С.203–250.
18. Шкурятяна. Н.Г. Робота над орфоепією під час вивчення теми «Фонетика» // УМЛШ. – 1964. – № 4.

Словники та довідники:

1. Словник української мови: В 11-ти томах. – К., 1970–1980.
2. Гринчишин. Д., Капелюшний А., Сербенська О., Терлак З. Словник-довідник з культури української мови. – К., 1996.
3. Орфографічний словник української мови. Уклали: С.І.Головащук, М.М.Пещак, В.М.Русанівський, О.О.Тараненко. – К., 1994.
4. Орфоепічний словник. Укладач М.І.Погрібний. – К., 1984.

5. Головащук І. С. Складні випадки наголошення. Словник–довідник. – К., 1995.
6. Українська літературна вимова і наголос. Словник–довідник. – К., 1973.
7. Український правопис. – 4-е вид., випр. й доп. – К., 1993.
8. Погрібний М.І. Словник наголосів. – К., 1967.
9. Новий тлумачний словник сучасної української мови: У 4-х т. – К., 1998.
10. Великий тлумачний словник сучасної української мови. – Київ-Ірпінь, 2001.

Інтернет-джерела.

http://chtyvo.org.ua/authors/Pohribnyi_Mykola/Orfoepichnyi_slovnyk/
<https://www.academia.edu> › Етикет_і_культура_спілкування_Радевич-В
shron1.chtyvo.org.ua › Antonenko-Davydovych › Yak_my_hovorymo